

Nieuwe uitgaven

Grondrecht voor de Grutto

De Grutto is voor zijn voortbestaan afhankelijk van de Nederlandse weiden en dat geeft de soort toch zeker grondrecht. Halbe Hettema, journalist van de Leeuwarder Courant, vond dat gegeven krachtig genoeg om een boek aan de soort te wijden en dan met name aan het verdwijnen van de soort uit onze weilanden.

In het voorwoord schrijft Uitsje Hosper, directeur van It Fryske Gea, dat het inmiddels 'vijf voor twaalf' is voor de Grutto. Maar wie het boek doorleest zal zich realiseren dat het misschien al bijna klokslag één uur is. In het boek staan twaalf korte interviews met vooral vogelonderzoekers waarin de spijker menigmaal op de kop wordt geslagen. Albert Beintema noemt de dramatisch slechte opgroeiresultaten van Grutto-kuikens "heel verontrustend". Gerrit Gerritsen en Wolf Teunissen geven beide aan dat het huidige grutto-project 'Nederland-Gruttoland' te kleinschalig is om van betekenis te zijn. Eddy Wymenga zlet door de verdichting van het landschap nog maar weinig geschikt broedgebied voor de Grutto in Nederland om naar uit te wijken. Rob Bijlsma vreest dat er geen redding meer aan is en voorziet een toekomst zonder Grutto's.

In twaalf hoofdstukken beschrijft Hettema op treffende wijze de

ontwikkeling die de Grutto in Nederland heeft doorgemaakt. Over hoe de stand van de soort ooit floreerde dankzij de landbouw en hoe de soort nu in een vrije val is geraakt, dankzij diezelfde landbouw. Veel aandacht gaat uit naar de ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening en in de landbouw, waarmee de schrijver de problemen bij de kop pakt en de ontspoorde discussies over bijvoorbeeld predatoren nuanceert. Hopelijk weet Hettema daarmee zijn doel te bereiken en luidt dit boek nogmaals de noodklok. En dan wel zo luid dat de beleidsmakers op landelijk en vooral provinciaal niveau voorlopig niet weer indutten maar de noodzaak inzien om alle zeilen nu echt bij te zetten. Dat betekent wel dat er veel meer gedaan zal moeten worden dan nu gedaan wordt en dat kost geld. Persoonlijk heb ik er weinig vertrouwen in dat de huidige regering daar prioriteit aan wenst te stellen. Wie weet brengt de inhoud ook nuance aan in de discussies, vooral ook in de (provinciale) pers, omdat die doorgaans zonder enige toets van kritiek de grootste onzin weten te plaatsen. Wat dat betreft zal de toekomst moeten leren wat uiteindelijk de waarde is van het boek. Een stap in de goede richting of meer een naslagwerk over "hoe we de soort destijds kwijtgeraakt zijn"? Hoe dan ook is het een goede zaak dat Hettema dit boek heeft samengesteld!

Halbe Hettema 2004. Grondrecht voor de Grutto.
Uitgever: It Fryske Gea, Oltterterp en Uitgeverij Noordboek, Leeuwarden.
ISBN 90 330 1181 6. Formaat 22,0 x 28,5 cm, genaaid, gebonden, full colour, 176 pagina's. Prijs: € 29,50.
Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Romke Kleefstra

Nije list fan Fryske fûgelnammen

At jo hearre dat 'r yn Fryslân in kommissje gearstalt is die 'r sich bûgje sil oer de Fryske fûgelnammen dan kinne jo je ôffreegje at guon minsken neat betteres te dwaan hawwe. Teminsten, dat tocht ik earst. No fûn ik ek fer skate

Fryske fûgelnammen wol nuver, mar safolle brûkte ik sy ek net, want as ik yn it fjild rept oer Piipen Skiertsjillingen, dan wienen de measte minsken de trije al gauw kwyt. Dat is fansels wol spytich, want de Fryske fûgelnammen meie d'r eins wol wêze. Ek is it wier dat de Moddersnip net op 'e modder rint en gjin snip is, lykas de Strânljip ek yn 'e greide sit en gjin ljip is. En lykas de Heawylp gjin wylp is en ek net folle mei hea te krijen hat. By de namme Mûze Falk tocht ik hearder oan de Reade wikel as oan de Buizerd, want mûzen yt hy in bult, mar in falk is it net. Sadwaande is it eins wol goed dat die kommissje drok yn petear west hat oer de nammejouwing fan de fûgels yn Fryslân, want d'r wienen fansels ek in bult nije soarten die 'r net liens in Fryske namme hienen. Tink mar oan de 'Nijlgans' en de 'Griize Wouw'. Ek hâld dat de Fryske taal wat 'up to date'.

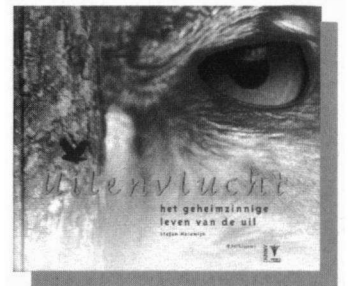
By in bult fûgels kin ik my wol fine yn 'e nije namme. Sa is de Moddersnip no de Sângrill. Moadi, want it skût ek wol wat oan by de Ingelske namme 'Sanderling'. De Heawylp hjit no Reade skries en dat is ek folle better. De Strânljip is Strânljip bleaun, want krij die namme maris út de hollen fan de Friezen. Fansels bliuwe d'r diskusjepunten. De Mûze Falk hjit no Mûzebiter, mar ik wit dat yn guon plakken dat ek sein wurdt tsjin de Brûne hoanskrobber. Dat wie bygelyks reden om fan de Katûle de Fjildûle te meitsjen, omdat in protte minsken dat ek sizze tsjin de Hoamûle. De Ielgoes yt net safolle Iel en is al hielendal gjin goes. Die hie ik it leafst dan 'Skolver' naam of sa. Ek de Ielreager yt hast gjin Iel, mar Blauwe reager woenen sy him net nimme, omdat hy eins net sa blau is. Mar goed, de Reade reager hjit noch immen Reade reager en read is hy eins net. En de Brûne reager - die 'r wol brûn is - hjit no Sompereager en dat wylst sa'n bytsje alle reagers sompereagers binne. Frjemd dat sa'n bist dan in nije namme krijt. De Nijlgans hjit terjochte Nylgoes en de Griize wouw is fansels Griize glee wurden. Wat spytich is, is dat by guon fûgels noch immen de ferlytsjende foarm hân hâlde wurdt, lykas by it Burdmantsje en de boumantsjes. Hie dêr dochs Burdman en bouman fan makke. Dat harket stoerder.

No ja, sa kinne jo wol oan 'e gang bliuwe fansels. It komt d'r lang om let op del dat wy die nije nammen ús eigen meitsje moatte en dat kin allinnich at wy it boekje oanskaffe en de nammen ek brûken gean.

Mar ja, ik bin bang - de Friezen kinnende - dat dy wolris wat stiefsinnich wêze kinne...

Meinte Engelmoer (eintredsje) 2004. Nije list fan Fryske fûgelnammen.
Fa-nr. 970. Dr. J. Botkerige nû. 27. Utjefte: Fryske Akademy, Ljouwert. ISBN 90 6171 970 4.
Formaat 20,7 x 17,0 cm, 22 bledsiden, naaï, yn bûn, swart-wyt mei kleuromslach. Prys: € 6,00. Te krijen by de boekhandel.

Romke Kleefstra

Uilenvlucht; het geheimzinnige leven van de uil

Ooit kreeg ik als kind een boek op de verjaardag dat 'Zo leven vogels' (Uitgeverij Het Spectrum, 1977, ISBN 90 274 8416 3) heette. Een boek waarin niet alleen globale informatie werd gegeven over waar welke vogels voorkomen en hoe die eruit zien, maar vooral ook over wat je allemaal kon doen om goed vogels te kijken. En zo stimuleerde het boek tot het maken van nestkastjes en voederplanken, het leggen van vogelsporen, het vastleggen van waarnemingen en wat dies meer zij. Dergelijke vogelboeken die kinderen stimuleren tot vogels kijken, zijn tamelijk schaars. In 1999 schreef Rob Bijlsma 'Onze roofvogels' waarin kinderen van 8 tot 80 jaar alles konden lezen wat zij over roofvogels wilden weten. De KNNV publiceerde in 2002 het fraaie 'Zelf de natuur in', een basisboek voor veldbiologie, geschreven voor en door jongeren. Nu verschijnt via diezelfde KNNV het boek 'Uilenvlucht', speciaal voor de jeugd vanaf 12 jaar die het leuk vindt om meer over uilen te weten te komen.

'Uilenvlucht' wakkerd het mysterie rond uilen wat verder aan en wijdt uit over hoe de vogels in elkaar steken (veren, poten, ogen, oren, pluimpjes), wat ze aan verschillende braakballen per soort produceren en welke uilensoort waar broedt. Ook wordt informatie gegeven over het maken van uilen-kasten en hoe je uilen kunt

waarnemen. Daarnaast worden alle Nederlandse uilen per soort behandeld en gaat ook aandacht uit naar andere uilensoorten in Europa. Tot slot wordt ingegaan op de bescherming van uilen en wordt ook informatie over websites en boeken gegeven.

'Uilenvlucht' is prachtig vormgegeven. Zowel tekst, illustraties als foto's zien er prachtig uit en daarmee is het boek voor de jonge garde zeker een leuk boek. De doelgroep van 12 jaar en ouder lijkt mij echter wat aan de oude kant. Het boek oogt geschikter voor basisschoolkinderen (in de leeftijd van 10-12 jaar), dan voor tieners in het voortgezet onderwijs.

Stefan Halewijn 2004. Uilenvlucht. Het geheimzinnige leven van de uil.
KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 194 7. Formaat 24 x 22 cm, 72 pagina's, genaaid, gebonden, full colour. Prijs: € 16,95. Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Romke Kleefstra

Bosrandbeheer

Onlangs is het boekje 'Bosrandbeheer voor vlinders en andere ongewervelden' uitgegeven door de KNNV te Utrecht. Dit boekje is samengesteld in het kader van een project van De Vlinderstichting, EIS Nederland en Heliconopleidingen MBCS te Velp. Het wil een beschrijving geven van het zo veel mogelijk bieden van kansen aan ongewervelden bij bosrandbeheer. Als voorbeeld noemt men insecten, spinnen, mijten en slakken. Misschien hadden ook andere groepen als pissebedden en duizendpoten genoemd kunnen worden. Deze spelen een belangrijke rol, maar worden vaak verzwegen.

In de samenvatting wordt gesteld dat de eisen die deze dieren aan

hun leefomgeving stellen, bekend zijn. Verderop wordt gesteld dat het om een groep van 25.000 dieren gaat voor wat Nederland betreft. Er zal nog heel wat onderzoek gedaan moeten worden voordat de eisen van al deze diertjes zijn bestudeerd. Op bladzijde 23 wordt de toon wat realistischer: 'doordat ledere diersoort specifieke eisen stelt, is het vrijwel onmogelijk met alle soorten rekening te houden'. Uiteindelijk stelt men voor het succes van het beheer af te lezen aan het succes van nog geen dertig soorten. Je moet maar durven!

Tot de doelgroep van het boekje horen de beheerders van bosgebieden, zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de provinciale landschappen, maar ook medewerkers van gemeenten, particuliere boseigenaren en bosbeheerders.

Op bladzijde 11 wordt aangegeven hoe je het boekje kunt gebruiken. Waarmee men bedoelt aan te geven op welke manier je ongewervelden een betere kans kunt geven in bosranden. Op de eerste plaats moet men de soorten vaststellen die in de bosrand kunnen voorkomen. Nieuwsgierig geworden lees ik hoofdstuk 3 ('dieren in bosranden'), maar daar is niet te vinden hoe dat dan zou moeten. Wel worden hier wat diertjes uit verschillende orden aan de lezer voorgesteld, elk met een tekstje over herkenning, voorkomen, leefwijze, leefgebied en gewenste maatregelen. Stap twee is het vaststellen van soorten, die er echt voorkomen (zie hoofdstuk 5: 'onderzoek en monitoring'). Dat begint met de aanmoediging om de verspreidingskaartjes te bekijken. Daardoor ontstaat er een beeld van soorten die potentieel aanwezig zijn. Maar dat was nu net waar ik naar zocht in hoofdstuk 3. Uiteindelijk stelt men voor te gaan inventariseren. En zo hoort het ook. Volgende stap: bepaal welke bosranden zullen worden ontwikkeld (hoofdstuk 2: 'wat maakt een bosrand waardevol voor 'kleine dieren?'). Hier verwacht je op z'n minst een beschrijving van de criteria op basis waarvan een keuze kan worden gemaakt. Maar niet dus, er worden slechts wat bostypen neergezet. Wel worden enkele verstandige dingen gezegd over de invloed van licht, temperatuur en schaduw met betrekking tot het succes van het beheer. Hoofdstuk 2 wordt afgesloten met het kunstmatig instandhouden van een hardnekkige mythe. Men neemt als uitgangspunt voor bosrandbeheer het toenemen van het

aantal soorten. Op basis daarvan vindt men het zuidoosten van ons land kansrijker. Persoonlijk zou ik hier willen pleiten voor het zo veel mogelijk compleet krijgen van ecosystemen. Dan maakt het niet meer uit in welk deel van het land je het beleid uitvoert. Beter is hoofdstuk 4 ('inrichting en beheer van bosranden') met diverse concrete tips als maak verbindingszones, houd de paden breed en laat dood hout liggen.

Het boekje is geen aantader voor instanties als Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en It Fryske Gea. Voor hen is het boekje meer een soort van 'd'jà vu'. Wel zou het iets kunnen betekenen voor gemeenteambtenaren en particulieren, maar dan nog slechts voor een deel. De schrijvers gaan onvoldoende in op het feit dat aan het plannen van ingrepen in het landschap vertegenwoordigers moeten deelnemen van diverse disciplines: kenners op het gebied van planten, paddestoelen, groepen geleedpotigen en zoogdieren, maar ook van bodem en waterhuishouding. Ten slotte lijkt het boekje haastig in elkaar gezet, waardoor er slordigheden zijn ontstaan. Bijvoorbeeld in de index, waarvan de woorden soms wel maar soms ook niet alfabetisch zijn gerangschikt. Gewogen op de schaal van de KNNV is het duidelijk te licht.

Kars Veling, John Smit en Vivian Siebering 2004. Bosrandbeheer voor vlinders en andere ongewervelden.
KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 191 2. Formaat , 16,5 x 24,0 cm, 96 pagina's, genaaid gebonden, full colour. Prijs € 19,95 (KNNV/VS-ledenprijs € 17,95). Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Philip Zeinstra